

KALKINMADA GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Ali Yılmaz Gündüz^{1*}

¹*İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

**Corresponding author: ali.gunduz@inonu.edu.tr*

+Speaker: ali.gunduz@inonu.edu.tr

Presentation/Paper Type: Oral/ Abstract

Özet- Kalkınmada girişimcilik hemen her dönemde çok önemli bir fonksiyona sahip olmuştur. Küreselleşme ile birlikte 2000’li yıllardan sonra girişimci ve girişimciliğin önemi çok daha fazla artmıştır. Gelişmiş toplumlarda üniversiteyi bitirmiş gençlere iyi eğitim görmüş ve girişim yeteneğine sahip gençler olarak bakılmaktadır. Girişimcilik ruhu genetik insanın doğuşundan var olabileceği gibi, çevre, eğitim ve gelir gibi faktörler de etki etmektedir. Ülke ekonomilerinin yapı taşları olan girişimcilerin başarıları ile kalkınma arasında önemli bağlantı bulunmaktadır. Girişimcilik faaliyetleri mikro düzeyde hanehalkı gelirlerini artırırken, makro düzeyde de ülke ekonomisinin; üretim miktarını, istihdam düzeyini ve milli gelir gibi temel göstergelerde de büyük katkı sağlamaktadır. Başarılı girişimciler ekonomik katkıların yanında yeniliklerin uygulanıp, yaygınlık kazanmasıyla sosyal yapının iyileşmesinde de etkili olmaktadır. Böylece girişimcilik ekonomik ve sosyal gelişmenin temel dinamiğini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada girişimciliğin gelişimi, ekonomik ve sosyal hayatta oynadığı rol ve Türkiye’de kadın girişimciliğin önemi vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler- *Girişimcilik, beşeri sermaye, kalkınma, istihdam ve kadın girişimciler*

Abstract- For deveelopment, [entrepreneurship](#) has always had a very important function. With globalization, after 2000 the importance of enterprising and entrepreneurship increased much more. In developed countries, youth with university degree are considered as being received good education and have entrepreneurial abilities. Enterprising spirit of individuals can exist genetically inborn or may also be inspired from inspired by environment, education and income factors. Successes of entrepreneurs, national economies’ building stones, are closely connected with development. On one hand, entrepreneurship activities increases household revenues in micro level and on the other hand, it contributes to national economy’s production, employment and current account levels at macro level. Moreover successful entrepreneurs become influential to innovations implementation and proliferation affecting social structure in a good way. So entrepreneurship constitutes the keystone of economic and social developments’.

In this study, entrepreneurship’s development, its part at economic and social life and importance of women’s entrepreneurship for Turkey will be emphasized.

Keywords- *Entrepreneurship, human capital, development, employment, women entrepreneurs*

1-GİRİŞ

Girişimcilik, yenilik düşüncesini yeni bir ürüne, hizmete ya da işe dönüştürme süreci, istihdam sağlama, yeni işletmelerin kurulması, yeniliklerin çoğaltılması, ekonominin büyümesi ve toplumun refah seviyesinin yükseltilmesine yaptığı pozitif katkılar nedeniyle ekonomik gelişme ve büyüme için çok önemli bir dinamik unsur olarak değerlendirilmektedir(Audretsch,2003; Kurt v.d,2006). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde beşeri sermaye kalkınmada fiziki sermayeden daha önemli bir hale gelmiştir(Önce, 2006: 2).

Bireylerdeki bilgi, beceri ve benzeri nitelikler olarak tanımlanan beşeri sermaye, insana yapılan yatırımlarla artmakta ve üretim sürecinin vazgeçilmez bir girdisi olmaktadır. Günümüzde işsizlik problemindeki artış küçük işletmelerin yaygınlaştırılmasının önemini artırmış bu da beraberinde girişimcilik olgusunu ön plana çıkarmıştır. 18 yüzyıldan itibaren iktisat teorisinin gündeminde bulunan girişimcilik faktörü piyasa ekonomileri içerisinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Teknolojik değişme ve küreselleşme ekonomik değişimin temel sürükleyicileridir. Geçmişteki hantal işletmelerin yerini bugün hızlı ve esnek yapıya sahip, değişmelere kolay adapte olabilen küçük ve orta ölçekli işletmeler almaya başlamıştır. Bu da girişimciliğin önemini artırmıştır. Girişimciliğin ekonomik büyüme üzerinde oynayacağı potansiyel role ilişkin ilk işaret edenlerden biri 18. yüzyıl iktisatçılarından A.Smith'tir. Zenginlik ve refahın nasıl artırılacağı üzerine kafa yoran Smith'e göre piyasalar büyüdükçe girişimcilik, yeniliklerin ortaya çıkmasına, bu da işbölümünün, işbirliğinin ve verimliliğin artmasına yol açabileceğini ifade etmiştir. Smith'in aksine D.Ricardo üretim artışının emek, sermaye ve doğal kaynaklar gibi temel girdilerin bir fonksiyonu olduğunu savunmuştur(Acs, 2006:97).

Bu çalışmada bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasında girişimciliğin önemi ve rolü çeşitli yönleriyle incelenecektir.

2-Girişimciliğin Tanımı ve Gelişimi

Girişimci, üretim amacıyla bir işe girişen, ticaret, sanayi, hizmet ve bunun gibi alanlarda sermaye koyarak mal ve hizmet üreten, bir iş yapmaya teşebbüs eden birey olarak tanımlanmaktadır. Girişimci kavramını ilk olarak kullanan ve bu konuda ilk çalışmaları yapan 18.yüzyılda yaşamış olan Fransız iktisatçı R.Cantillon'dur(Feki ve Minf,2016). Cantillon, girişimciyi "belirsiz bir fiyattan mal satmak üzere ürün alan ve risk üstlenen kişi" olarak tanımlamıştır(Koppl,2007:16).

Girişimcilikle ilgili ilk eğitim Amerika'da 1947 yılında "Harward Business School'da verilmeye başlanmıştır. Bu konuda ilk akademik programlar ise 1960'lı yıllarda uygulanmış ve 1965'li yıllarda giderek yaygınlaşmıştır. 1993 yılında 400'den fazla ABD Üniversitelerinde lisans veya yüksek lisans düzeyinde girişimcilik dersleri verilirken, bu sayı 2003 yılında 1600'e ulaşmıştır(Katz,2003,283).

Türkiye'de 2011 yılı verilerine göre toplam 103 adet devlet üniversitesi bulunmaktadır. Vakıf üniversitelerinin sayısı ise 62'dir. Devlet üniversitelerinin 87 tanesinde İİBF ve İşletme Fakültesi vardır. 62 vakıf üniversitesinden de 34 tanesinde İİBF bulunmaktadır. Devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin 20'sinde girişimcilik dersi verilmektedir([http://www.yok.gov.tr/content/view/527/222/.](http://www.yok.gov.tr/content/view/527/222/))

Girişimcilik eğitimindeki gelişme Avrupa Birliğinde daha yavaş ve ABD'ye göre daha geç bir tarihte meydana gelmiştir. İngiltere ve Fransa, girişimcilik eğitimine 1970'lerde başlayan ilk ülkelerdendir(Dana,1992:24).

İktisat teorisinde, girişimciliğin ekonomik büyüme ile ilişkisine dikkat çeken ilk isim J.Schumpeter'dir. Schumpeter girişimciyi daha ziyade yeniklerin (innovation) taşıyıcısı olarak ele almakta ve girişimciliğin ekonomik büyümenin en önemli aktörlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır (Işık ve diğ.,2011). Burns'ün (2001) girişimcilik tanımında ise girişimci, kâr elde etmek amacıyla değişim ve fırsatlar kullanan ya da değişim ve fırsatlara imkân sağlayan kişidir. Bunu da yüksek düzeyde risk ve belirsizliği göze alarak ekonomik kaynakları düşük üretkenlik alanından yüksek üretkenlik ve getiri alanına taşıyarak yapmaktadır. Girişimcilerin, mevcut veya kendi oluşturduğu fırsatları kullanabilmek için ihtiyaç duyulan kaynakları temin ederek eldeki kaynaklarla birleştiren ve bunları üretime dönüştürmek için organize eden bir iş kurmanın bütün aşamalarında kendiliğinden inisiyatif alan ve liderlik özelliklerini gösteren bu aşamalardaki riskleri hesaplayıp bunlarla ilgili tedbirleri alarak yoluna devam eden, sürekli yenilik arayan ve bu arayışta müşterilerinin beklentilerine duyarlı olmanın ötesinde kendisi beklenti oluşturan niteliklerin öne çıkabileceği söylenebilir (KOSGEB,2013).

Girişimciliğin ekonomi içindeki rolü ve özellikle ekonomik büyümeye ve istihdama etkisi konusundaki görüşlerin II. Dünya Savaşı'ndan itibaren ciddi değişiklikler gösterdiği söylenebilir. Savaş sonrası yıllarda fiziksel sermayenin ve büyük ölçekli firmaların ekonomik büyümenin başlıca belirleyicisi olduğu görüşü hâkimken, girişimcilik ve küçük ölçekli firmalara pek yer verilmemiştir. Daha sonraki yıllarda gelişen, bilginin ekonomik büyüme yolunda önemli bir unsur olduğu görüşü (bilgi ekonomisi) ve araştırma, fikri mülkiyet ve beşeri sermayeye verilen önemin artması yine büyük firmaların ekonominin motoru olduğu düşüncesini pekiştirmiştir. Ancak, bazı Avrupa ülkelerinde yeni bilgiye ve teknolojiye yapılan yüksek düzeyde yatırımlara rağmen büyümenin istenilen düzeyde sağlanamaması 1990'lı yıllarda bilginin küçük ölçekli firmalar ve girişimciliğe yönelmesine neden olmuştur. Çünkü bilginin yayılması ve ticarileştirilmesi konusunda girişimcilik bir aracı rolü üstlenmektedir (Audretsch ,2006:33). Bu görüşü destekleyen gelişmelerden biri de 1970'li ve 1980'li yıllar boyunca ekonomik faaliyetlerin büyük firmalardan küçük firmalara kaymasıdır (Carree ve Thurik,2010:559).

3- Girişimcilik ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi

Bir ülkenin ekonomik kalkınması o ülkede mevcut olan girişimcilik faaliyetlerine bağlıdır. Çünkü girişimciler risk alır, yatırım yapar, proaktif ve rasyonel davranır, yeni işler yaparak birçok yeni ürün ve hizmet sağlayarak rekabeti artırır, bunun ötesinde teknolojik değişim sayesinde üretim ve verimliliği artırır. Girişimci, ekonomik kaynakları en verimli sahalara yönelterek yeni alanlar oluşturur (Yalçıntaş,2010). Bu nedenle girişimci ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde, istihdam oluşturulmasında ve üretim faaliyetlerinde anahtar faktördür (Öztürk, 2008).

Girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerinde olumlu bir rol oynadığına ilişkin ilk sistematik katkılar 20. yüzyılın başında Schumpeter ile başladığını daha önce belirtmiştik. Schumpeter (1963) girişimciliğin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini, girişimcilerin yenilikleri adapte etme yeteneği ile ilişkilendirir. Yenilikçilik, yeni ürünlerin piyasaya çıkartılması, yeni üretim tekniklerinin kullanılmaya başlanması, yeni piyasalara girilmesi, yeni hammadde veya yarı mamul maddelerin bulunması veya piyasaların yeniden organizasyonu şeklinde olabilir. Girişimcilerin belirtilen yöntemler aracılığı ile yenilikleri kolaylıkla adapte etmelerinin arkasındaki temel motivasyon kâr etme güdüsüdür (Çokgezen,2012). Her tür yenilik örgütün fonksiyonlarını ve kaynak dağılımlarını etkileyeceği ve iyileştireceği için önemlidir. Ülkelerin Girişimcilik ve Yenilikçilik Endekslerine (2013) göre 142 ülke arasında ABD 5.ci, Kanada 11., İsrail 14.cü sırada yer alırken Türkiye 68.sırada yer almaktadır (GEM,2013: GII,2013).

Girişimcilik iktisadi kalkınmayı değişik şekillerde etkileyebilmektedir. Meselâ, girişimciler eskisinden farklı ürün ve üretim prosesleri geliştirerek bu ürünleri pazara sürerek ülke ekonomisinin ekonomik katma değerini yükseltebilir. Bölge bazında yapılan gelişme araştırmaları da, belli bölgede girişimcilik etkenlerinin çoğalmasının, o bölgenin kalkınması ve istihdamın pozitif etkinliğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmalar, bilhassa imalat endüstrisindeki girişimci işletmelerin kalkınmaya olan katkısının büyük olduğunu göstermektedir. Girişimcilik bölgesel iktisadi kalkınmayı değişik biçimlerde harekete geçirerek çarpan etkisine yol açmaktadır. Yeni işletmelerin açılması bireylerdeki motivasyonu yükselterek, toplumda yenilik peşinde koşan insanların sayılarının artmasına imkân sağlamaktadır. Bu yüzden de kalkınmış veya kalkınmakta olan ülkelerin hükümetleri girişimciliği teşvik eden politikalar yürüterek girişimciliği kalkınmanın en önemli etmenlerinden biri olarak değerlendirmektedirler(www.alierenbaliked.com/girisimcilik-economik-kalkinma ilişkisi/)

4-Türkiye’de Girişimcilik

I.Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte, Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarında iktisadi gelişme devlet eliyle gerçekleştirilirken özel teşebbüs de özendirilmiştir. Bu amaçla 17 Şubat 1923’de I.İzmir İktisat Kongresi düzenlenmiştir. Bu kongrenin yapıma gayesi ekonomik kalkınma için ortak amaçları gerçekleştirecek yöntemleri aramaktı. Bu doğrultuda aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- El işçiliği ve küçük işletmeden derhal fabrikasyon sistemine geçilmelidir.
- Özel sektör tarafından kurulan teşebbüsler devletçe desteklenmelidir.
- Özel teşebbüse destek ve kredi sağlayacak iki tane devlet bankası kurulmalıdır.
- Dışarı ile rekabet edebilmek için sanayi bir bütünlük içinde hareket etmelidir(İzmir İktisat Kongresi, Kongrede alınan kararlar).

Bu kongreye işçi, çiftçi, tüccar ve sanayici olmak üzere 1135 delege katılmıştır. Kongre ‘‘misak-i iktisadi’’yi (milli ekonomi ilkesi) kabul etmiş ve nihayetinde de yukarıdaki kararlara ilave olarak özel teşebbüs lehinde daha birçok kararlar alınmıştır. Özellikle kadınlara yönelik birçok haklar tanınmış bunların içinde en önemlisi de seçme seçilme hakkı olmuştur.

1920 ile 1933 yılları arasında yeni Türk devletinin ekonomik, kültürel ve sosyal alanlara kalkınmaya hazırlık yılları olmuştur. 1933’ten sonra ise özel teşebbüsün başarısız olduğu alanlara girmiş yeni büyük yatırımlar devlet eliyle yapılmıştır. 1940-1950 yılları arası II. Dünya Savaşı’nın sona erdirilmesi amacıyla bir takım politikaların uygulanmaya konulduğu bir geçiş dönemi olarak bilinmektedir. 1950-1980 döneminde de özel sektörün gelişmesi için çabalar sürdürülürken 1980 sonrasında ihracata dönük 24 Ocak 1980 kararlarının alınması, serbest piyasa sisteminin yürürlüğe konulması, kamu kesiminin küçültülmesi amacıyla özelleştirme faaliyetlerinin yapılması girişimciliğin geliştirilmesi için atılan önemli adımlar olarak bilinmektedir(Karlık, 2002;450).

Türkiye’de girişimciliğin desteklenmesi, Avrupa Birliğine giriş süreciyle birlikte başlamış bir olgudur. Uluslar arası girişimcilik endeksinde kullanılan 100 yetişkin içinde şirket kuran insanların sayısına bakıldığında Türkiye 29 ülkeden daha az sayıda girişimciye sahiptir. Türkiye’de 100 yetişkin içinde şirket kuran sayısı 4.6 iken, Meksika’da 18.7, İrlanda’da 12.1, ABD’de 11.7’dir. Türkiye yeni kurulan şirket sayıları açısından da kötü bir performans göstermektedir. OECD üye ülkelerinde yeni kurulan işyerlerinin tüm işletmeler içinde oranı % 11-17, kapanan işyerlerinin oranı da %9-14 arasında değişmekteyken, Türkiye’de bu oranlar sırasıyla % 3.5 ve % 0.9’dur(Eren vd.,2012).

2007- 2013 dönemini kapsayan 9. Kalkınma Planında aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi başlığı altında girişimcilik politikalarının desteklenmesine önem verilmekte, girişimcilik ve istihdam garantili programlar, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile mesleki eğitim kursları yoluyla

etkili işgücü politikalarının uygulanması hedeflenmektedir. Gelir dağılımının geliştirilmesi içinde özellikle kırsal kesimde ve az gelişmiş bölgelerde girişimcilik teşvik edilmektedir(9.BYKP,38).

Onuncu Kalkınma Planında ise, girişimcilik performansının en büyük belirleyicisinin beşeri sermaye olduğu gerçeği vurgulanmaktadır. Türkiye'nin genç nüfusu en güçlü yönü olmakla beraber, bu potansiyelden tam anlamıyla yararlanmak mümkün olamamıştır. Potansiyelden tam olarak faydalanılamamasının ana nedeni ise bireylerin girişimcilik yeteneklerinin yeterince güçlü olmamasıdır. Dolayısıyla, eğitim sisteminde girişimcilik konusunun kapsamlı ve tutarlı bir şekilde ele alınamamış olması, ülkenin beşeri sermaye varlığının güçlü olmasına rağmen, bu sermayenin verimli kullanılmasını engellemiştir. Eğitim esasen girişimcilik performansının belirleyicisi olan birçok eksenin doğrudan etkilemektedir. Örneğin, finansal okuryazarlığı düşük olan bireylerin mali kaynaklara erişimi, mali konularda donanımlı olan bireylere göre oldukça zordur. Dolayısıyla girişimcilere sağlanan mali kaynaklar arttırılsa dahi, bireylerin finansal okuryazarlıkları örgün eğitim sisteminin ilk yıllarından beri bilinçli çabalarla güçlendirilmedikçe, bu kaynaklara erişim konusundaki sıkıntıların ortadan kalkmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Başarılı girişimcilerin ortak özellikleri sektörlerden bağımsız olarak incelendiğinde, yaratıcılık, sorun çözme, analitik düşünme vb. bazı kişisel özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Anılan özelliklerin de büyük bir kısmı ancak eğitimle sağlanabilecek unsurlardır. Dolayısıyla Onuncu Kalkınma Planı döneminde, özellikle eğitim alanında, 2023 Vizyonuna ulaşabilecek adımların ivedilikle atılması girişimciliğin gelişmesini yükseltecektir(Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018).

Girişimciliğin ve yenilikçiliğin gelişmesi ve işgücü verimliliğinin artması ile Türkiye'nin son yıllarda dünya ekonomisi içerisinde yükselişi devam etmektedir. Türkiye'de öne çıkan girişimcilik anlayışı özel sektör devlet ortaklığı temelinde yeni teknolojilerin ve yenilikçiliğin gelişmesini hedeflemektedir(Eren, v.d.;2012). Türkiye'de 18-64 yaş arası yetişkin nüfusta 2011 sonrasında genç girişimcilik faaliyetinde bir artış olduğu görülmüştür. Özellikle eğitilmiş üniversite mezunu kişilerin girişimcilik aktivitelerine katılım oranında bir önceki yıla göre büyük artışlar olmaktadır. Üniversite mezunu girişimci oranının 2006 yılında % 15.3 iken, 2013'de %44'e yükselmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, fırsata dayalı girişimcilik faaliyetinin arttığı, ihtiyaçtan dolayı girişimcilik faaliyetlerinin azaldığı görülmüştür. IBBS 2sınıflandırmasında yer alan 26 alt bölge içinde TR 32 Aydın alt bölgesi % 13.33, TR 51 Ankara alt bölgesi %13.24 girişimcilik endeksi en yüksek bölgelerimizdir. Bu bölgeleri

TR 41 Bursa %12.48,

TR A2 Ağrı %11.93,

TR C2 Şanlıurfa %11.66,

TR C3 Mardin %11.43,

TR 72 Kayseri %11.42 alt bölgeleri takip etmektedir. Girişimciliğin en düşük olduğu bölgeler ise TR 21 Tekirdağ alt bölgesi % 7.91, TR 81 Zonguldak % 7.79 ve TR 90 Trabzon % 7.72 alt bölgesidir(Global Entrepreneurship Monitor (GEM);2013).

İBBS-1 sınıflandırmasında yer alan 12 bölge (İstanbul, Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu) temelinde incelendiğinde, girişimcilik endeksinin en yüksek olduğu bölge Batı Anadolu Bölgesidir (%13). Batı Anadolu'yu % 11.30 oranıyla Güneydoğu Anadolu (Gaziantep) izlemektedir.

- Akdeniz Bölgesinde bu oran % 10.94,

- Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde % 10.76,
- İstanbul'da % 8.22,
- Batı Marmara'da % 8.00'dir.

Girişimcilik endeksinin en az olduğu bölgeler ise Doğu Karadeniz % 7.61 ve Batı Karadeniz % 7.23'tür(Anonim, 2015c).

5-Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Gelişme

Girişimci başka ülkelerde ve pazarlarda gördüğü, bulduğu yeni ve farklı ürün ve hizmetleri kendi ülkesine getirerek toplumda değişimin öncüsü olurlar. Risk üstlenme ve yenilikçi olma niteliği nedeniyle girişimciler, toplumların değişim ve gelişme süreçlerinde öncülük ederler. Gelişmiş toplumlarda refah düzeyinin yüksek olması, işsizlik sayısının az oluşu o ülkelerde girişimci sayısının fazla olmasının bir sonucudur. Girişimcilik, bir taraftan insan faktörünü ekonomik üretim/hizmet alanlarına çekerek toplumun enerjisinden yararlanmayı mümkün kılarken, diğer taraftan insan faktörünün sosyo-ekonomik süreçte yeni bir anlam kazanmasına kaynaklık etmekte ve üretimin artırılmasında, bölgesel dengesizliğin giderilmesinde önemli rol oynamaktadır(İlhan,2004).

Bu nedenle gelişmiş ülkelerde insan kaynaklarının nitelikli kılınmasına öncelik verilmektedir. Türkiye'de de nitelikli insan yetiştirilmesi konusu üzerinde ciddi durulmalı eğitimin kalitesinin yükseltilmesine çalışılmalıdır. İlkokuldan üniversiteye varıncaya kadar her bir birimdeki çalışan öğrenciler ödüllendirilmelidir. Fen liseleri tekrar eski statülerine getirilmelidir.

6-Kadın Girişimciliğinin Gelişimi

Türkiye'de 1980'li yıllar, kadın girişimci hareketinin hız kazandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde küçük işletmelerin gündeme gelmesiyle doğal olarak girişimcinin de önemi artmaya başlamıştır. Çünkü girişimci bireyler yeni işletmeler kurarak ekonomide istihdam ve üretkenlik artışı sağlamaktadırlar. Kadın girişimcileri teşvik edici politikalar ve kadınlarda eğitim oranlarındaki artış girişimciliği artıran önemli nedenlerdir.

Kadın girişimciliğinin sektörel dağılımına ve işyeri büyüklüklerine bakıldığında Türkiye genelinde 2012 yılı itibariyle 94 bin işveren kadının; %87.7'si hizmetler, % 12.8'i sanayi ve % 8.5'i tarım kesiminde, kendi hesabına çalışan 788 bin kadının ise; % 30.3'ü hizmetler, % 17.3'ü sanayi, % 52.4'ü tarım kesiminde faaliyette bulunmaktadır(Keskin,2014).

Kadın girişimcilerin hizmet sektörünün tercih nedenleri arasında finansal kaynaklara ulaşımın kısıtlı olmasından dolayı, bu sektörün görece olarak daha az sermaye gerektiren bir sektör olmasından kaynaklanmaktadır. Sanayi, makine v.b.üretime dayalı sektörlerde kadın girişimci sayısı oldukça azdır. Türkiye'de işveren ve kendi hesabına çalışan kadınların işyeri büyüklüğüne göre dağılımına bakıldığında çoğunluğu 1-4 kişinin çalıştığı mikro ölçekli işletmelerdir(Keskin,2014).

Türkiye'deki kadın girişimcilerin sorunları; sermaye temini, işyeri arama, kiralama, mal temini, donanım, araç-gereç temini, resmi kuruluşlarla ilişkiler gibi iş kurma aşamasında, iş yürütme ve organizasyondaki bilgisizlik ve tecrübesizlik gibi işyeri kurulduktan sonra yaşam sorunlarından oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, kalifiye eleman bulamama, ucuz hammadde –mal temini, kaliteli hammadde-mal temini, gibi birçok sorunlarla da karşılaşmaktadır(Keskin,2014).

Kadın girişimciler, Türkiye'de sosyal yaşantıyla ilgili sorunlarda yaşamaktadırlar. Bunlar arasında toplumun kadına yüklediği görev ve roller, ataerkil yapı, kadının kendi dışındakiler için

duyduğu sorumluluk (ev, aile, yaşlı kimselerin bakımı, kendi çocuğunun bakımı gibi) kendine duyduğu güvendedeki eksiklik, yeterince destek bulamaması sayılabilir (Keskin,2014).

Yaşanan bu tür sorunlar Türk kadın girişimcilerinin sayısının AB ülkelerinin gerisinde kalmasına neden olmaktadır. Örneğin, Almanya’da kadın girişimci sayısı %30 iken, Türkiye’de bu rakam % 10 civarındadır(Keskin,2014; TURKONFED; 2015). Kadınların işgücüne katılımı sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsurudur. Kadın istihdamındaki artış bir ülkenin sektörel bazda katma değerine de katkı sağlayacağından, ekonomik kalkınma süreci de olumlu yönde etki edecektir.

Türkiye’de % 26’lık kadınların işgücüne katılım oranlarıyla 30 OECD ülkesi içinde sonuncu sırada yer almaktadır. Her 10 kadından 6’sı sigortasız çalıştırılmakta, üst düzey yöneticilik yapan kadınların oranı % 2.7 gibi düşük bir düzey sergilemekte ve maaşları ise erkeklere göre daha az olmaktadır(Günday, 2011).

7-Kadın Girişimciliği Projeleri

Kadın girişimciliğinin gelişimine yönelik ilk proje dünyada, 1976 yılında Bangladeş’de başlatılan mikro kredi uygulamasıyla gündeme gelmiştir. Türkiye’de ise 2003 yılında mikro kredi uygulaması başlatılmıştır. Mikro kredi projesinin kadınların ev ekonomilerini canlandırıp sosyal yaşamlarını zenginleştirdiğini belirten uzmanlar küçük bir destekle kişilerin yaşamlarının değiştiğini ifade etmektedirler(<http://t24.com.tr/haber/mikro-kredi-bangladeşte-dilenciliği-bitirdi,57284>).

Mikro kredi sisteminde asıl amaç, bireyin ve onun içinde bulunduğu bölgedeki imkânların artırılması ve kredi kullanıcılarının üretim sürecine aktif katılımlarının sağlanması ile toplumdaki refah düzeyinin en alt düzeyden başlanarak yükseltilmesi olarak planlanmıştır. Yoksulluğun ortadan kaldırılması için belirlenen stratejilerin ana hedefi, kalıcı bir ekonomik büyümenin tesis edilmesidir. Mikro kredi uygulaması, yeni iş imkânlarının oluşmasının yayında ülke milli gelirine katkıda bulunması ve aynı zamanda da istihdam imkânlarının artırılmasını da destekleyeceği savunulmaktadır(Stevenson,1998:121).

Mikro kredi uygulamasında alınan kredi miktarı çok küçük gibi görünse de kendi işini kuran ya da işini geliştiren kadın sayısı artışı açısından önemli bir politika olmasıdır. Örneğin, alınan kredinin tuhafiyeye, elışı, sebzeçilik, mağazacılık, kozmetik ve kıyafet sektöründe kullanıldığı, bu yöntem ile kadınların girişimciliği teşvik edildiği ifade edilmektedir.

Kadın istihdamı ve girişimciliği desteklemek üzere TOBB başkanı, Türkiye’de yaklaşık 80 bin olan kadın girişimci sayısının artırılması hedeflenen projede sadece kadınlara yönelik kredi verilmesi öngörülmüştür. Yine KOSGEB, üç kadının birbirine kefil olması suretiyle her birine 10’ar bin liralık kredi verilmesi ve ayrıca, kadınlara ortak iş yapma da öğretilmesi benimsenmiştir. Bu çerçevede de 5900 kadın bahsi geçen projeden faydalanmıştır. Yine, Denizli Sanayi Odası da ‘‘Denizli Tekstilinde Kadının Adı Var Projesi’’ ve ‘‘Kadın Girişimciliğini Geliştirme Projesi’’ adı altında iki proje ile AB’den alınan hibe yardımı adı altında kadının konumunu güçlendirmek ve birçok kadına istihdam sağlayarak kadınların ekonomiye olan katkısının arttırılmasına çalışılmıştır. Bu iki proje dâhilinde de 42 kadına eğitim verilmiştir(Miçaoğulları, 2010:1).

Bir başka çalışma da, Kocaeli’ye göçle gelmiş ve istihdama katılamamış 25 genç kıza ‘‘Dokumalar Genç Ellerde Tezgâhlara Yerleşiyor Projesi’’ kapsamında eğitim verilerek istihdama ve ekonomiye katkıda bulunmalarını sağlamaya yöneliktir. BM Kalkınma Programınca desteklenen, İsviçre Hükümeti tarafından finanse edilen ve toplam tutarı 20 bin Euro olan projenin amacı, istihdama katılamayan genç kızların iş sahibi ve yaşamlarını sürdürebilecek mesleğe ve gelire sahip

olmalarını sağlamaktır. Proje sonunda da kurulacak olan şirket ve kızların oluşturacağı kooperatiflerle de onların ayakta kalabilecekleri iş imkânı sunulacaktır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası ile birlikte gerçekleştirilen diğer bir proje ile, Diyarbakır da evde oturan kadınları iş yaşamına çekmek için bir çalışma yapılmış ve bunun sonucunda tekstil ve hazır giyim ihraç ürünlerinde kullanılan oya, dantel, ve boncukların Diyarbakırlı kadınlar tarafından üretilmesi amaçlanmıştır. Önceden Hindistan'dan ithal edilen bu el işi ürünlerin Diyarbakırlı kadınlar tarafından yapılması sayesinde evde oturan birçok kadın bir yandan geçimlerini sağlayıp, diğer yandan da üretime katkıda bulunmaktadır. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin bir başka projesi de "Kadın Güçlendirme ve İstihdam Destek Merkezi" nin (KAGİDEM) Projesidir. "Bir Adım, 300 Kadın; Kadın Ekonomiyi Güçlendirir" sloganıyla başlatılan projenin ilk yılında 150 kadın işe yerleştirilmiş 307.946 Euro kapsamındaki projenin 21.600 Euro'luk bölümü Büyükşehir Belediyesi, geri kalanı AB Hükümetleri tarafından karşılanmaktadır (Diyarbakır Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM), 2017).

Kadın girişimciler bölgesel kalkınmada ciddi bir potansiyel oluşturmaktadırlar. Bu potansiyeli işlemek üzere Türkiye'de bölgesel kadın girişimciliğinin desteklenmesi konusunda politikalar geliştirilmiş, kadın girişimci sayısının yükseltilmesi için devlet yardımlarında teşvik edilmiştir. Bu amaçla kadınları iş alanına çekebilmek için KOSGEB girişimcilik destek programları uygulamaları başlatılmıştır(Yalman ve Gündoğdu, 2014:41).

Kadın girişimcilik 1950'li yıllarda çok az sayıda iken son 20 yıl içinde yoğun bir şekilde iş hayatına girmeleri ile hızlı bir şekilde yükselmiştir. Aşağıdaki tablo:1'de Türkiye'de Toplam Girişimci İçinde Kadın ve Erkek Girişimci sayısı görülmektedir.

Tablo: 1- Türkiye'de 2005 -2015 Yılları Arası Kadın ve Erkek Girişimci sayısı

Yıllar	Toplam Girişimci	Kadın Girişimci	Yüzde (%)	Erkek Girişimci	Yüzde (%)
2005	5790	177	12.38	4940	85.32
2006	5717	728	12.73	4988	87.27
2007	5575	692	12.41	4883	87.59
2008	5573	693	12.43	4879	87.57
2009	5638	826	14.65	4845	84.26
2010	5750	905	15.74	5028	84.26
2011	5931	903	15.23	5052	84.77
2012	5933	881	14.85	5028	85.15
2013	5955	915	15.37	5039	84.63
2014	5962	795	14.29	4856	85.71
2015	5643	802	14.21	4840	85.79

Kaynak: TÜİK,2005-2015 İstatistik Göstergeleri, Veri Tabanı, <http://www.tuik.gov.tr>, Aktaran Savrul ve Akyüz, 2016, s.176

8-Kadınları Girişimci Olmaya İten Nedenler

Bugün gelir dağılımındaki adaletsizlik, ekonomik gelişmişlik, gelişmişlik açısından bölgesel farklar, giderek artan işsizlik ve yoksullaşma gibi çok çeşitli nedenler kadınları iş sahasına çekerek girişimci olmaya iten sebeplerin bazılarıdır. Ayrıca kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe girişimci olmaları da artmaktadır. Bunların dışında aşağıdaki faktörlerde sıralanabilir:

- Ekonomik bağımsızlık,

- Kendi işinin patronu olmak,
- Aile ihtiyaçlarını karşılamak,
- Mezun olduğu mesleğe göre işini kurmak (eczacılık, dişçilik, avukatlık gibi),
- Esnek çalışma koşulları,
- Sosyal ilişkileri geliştirmek aile gelişimini sürdürmek,
- Sektördeki düşük ücretler,
- İş yerinde uğradıkları mobing, hak ettikleri değeri görememeleri, eşinin ölmesi ve boşanma gibi daha bir çok nedenler sayılabilir(Öztürk,2016:79)

Ülke Ekonomilerinin yapı taşları olan girişimcilerin başarıları ile kalkınma arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır. Girişimci sayısındaki artış üretim miktarını, istihdam düzeyini ve ülke milli gelirini arttırmaktadır.

9-SONUÇ

Girişimciliğin ekonomiye kazandırdığı somut katkılardan biri yenilik oluşumunu hızlandırmasıdır. Her zaman yeni fırsatları takip eden ve yeni fikir, ürün ve hizmetler oluşturmaya gayret eden girişimciler bir ülkenin ekonomik yapısının dinamik bir yapı halini almasında çok önemli rol oynar. Girişimciliğin bu yenilikçi yönü ile ekonomik kalkınma hızlanmakta, verimlilik ve yeni iş imkânı artmaktadır. Girişimcilik refah düzeyini yükselterek geniş bir toplumsal tabana yaygınlaştırılmasında ve orta sınıfın güçlenmesinde, bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılmasında ya da azaltılmasında, demokrasinin güçlenmesinde aktif rol oynamaktadır.

Bu çalışmada incelenen yenilikçilik, rekabet ve işsizlik oranlarına göre ülkelerin girişimcilik faaliyetleri değerlendirilmiştir. Bu parametreler ışığında girişimcilik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde işsizlik oranlarının düşük ve refah seviyesinin yüksek olduğu görülürken, girişimcilik seviyesinin düşük olduğu ülkelerde de tam tersidir.

Kaynakça

- Acs, Z.J., (2006), How is the Entrepreneurship Good for Economic Growth? *Innovations*,1(1)
- Audretsch,D.B.,(2006), *Entrepreneurship:A Survey of the Literature*, Enterprise Directorate- General European Commission, Enterprise Papers, No:14
- Anonim, 2015c, *Türkiyenin Girişimcilik Haritası Yeniden Çizildi*.(<http://kosgeb.gov.tr>).Erişim tarihi,02.08.2015
- Burns, P.(2001), *Entrepreneurship and Small Business*, Palgria and Macmillian
- Çokgezen, M.(2012), "Türkiye'de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma", *Ekonomik ve Bölgesel Kalkınma Etütleri*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No:2010-110,İstanbul
- Dana,L.P.,(1992), "Entrepreneurial Education in Europe", *Journal of Education for Business*, 68(2)
- Diyarbakır Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM), 2017),*Diyarbakır İş Kadınları Derneği (DİKAD)*,
- DPT,9.Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013, Ankara
- Feki, C. & Minf, S. (2016). Entrepreneurship, technological innovation, and economic growth: empirical analysis of panel data. *Journal of Knowledge Economics*, DOI 10.1007/s13132-016-0413-5,
- Eren, M.,v.d.,(2012), *Yerel Kalkınmada Girişimciliğin Rolü*, Gaziantep Örneği,Uluslar arası Avrasya Ekonomileri Konferansı,11-13 Ekim Almaata-Kazakistan
- GEM 2013, "Global Entrepreneurship Monitor 2013, Global Report, GII.2013, Küresel Yenilikçilik Endeksleri Raporu, <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=GII-Home>, Erişim:03.03.2018
- Günday,P.D.,(2011), *Ekonomik Kalkınmada Kadının Önemi ve Katkısı*, Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üni.İzmir
- İlhan,S.,(2004), "Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü", *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, <http://web.firat.edu.tr/daum/doc/31/13/%20>
- Işık,N. Ve diğ.(2011), "İktisadi Büyümede Girişimciliğin Rolü", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*,Cilt:6, Sayı: 1

